

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

16. srpnja 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Politika u vezi s imigracijom – Pravo na spajanje obitelji – Direktiva 2003/86/EZ – Članak 4. stavak 1. – Pojam ‚maloljetno dijete‘ – Članak 24. stavak 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Najbolji interes djeteta – Članak 47. Povelje o temeljnim pravima – Pravo na djelotvoran pravni lijek – Sponzorova djeca koja su postala punoljetna tijekom postupka odlučivanja ili sudskog postupka protiv odluke o odbijanju zahtjeva za spajanje obitelji”

U spojenim predmetima C-133/19, C-136/19 i C-137/19,

povodom zahtjevâ za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Conseil d'État (Državno vijeće, Belgija), odlukama od 31. siječnja 2019., koje je Sud zaprimio 19. veljače 2019. (C-133/19) i 20. veljače 2019. (C-136/19 i C-137/19), u postupcima

B. M. M. (C-133/19 i C-136/19),

B. S. (C-133/19),

B. M. (C-136/19),

B. M. O. (C-137/19)

protiv

Belgijske Države,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: A. Prechal, predsjednica vijeća, L. S. Rossi (izvjestiteljica), J. Malenovský, F. Biltgen i N. Wahl, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Hogan,

tajnik: M. Krausenböck, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 30. siječnja 2020.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za osobe B. M. M., B. S., B. M. i B. M. O., A. Van Vyve, *avocate*,

* Jezik postupka: francuski

- za belgijsku vladu, P. Cottin, C. Pochet i C. Van Lul, u svojstvu agenata, uz asistenciju E. Derriks, G. van Witzenburga i M. de Souse Marques E Silve, *avocats*,
 - za njemačku vladu, R. Kanitz i J. Möller, u svojstvu agenata,
 - za austrijsku vladu, J. Schmoll, u svojstvu agenta,
 - za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
 - za Europsku komisiju, C. Cattabriga i M. Condou-Durande, u svojstvu agenata,
- saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 19. ožujka 2020.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje Direktive Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji (SL 2003., L 251, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 70. i ispravci SL 2020., L 61, str. 32. i 33.) i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 2 Ti su zahtjevi podneseni u okviru spora između B. M. M.-a (C-133/19 i C-136/19), B. S. (C-133/19), B. M. (C-136/19) i B. M. O.-a (C-137/19), gvinejskih državljana, s jedne strane, i Belgijske Države, s druge strane, u vezi s odbijanjem zahtjevâ za izdavanje vize radi spajanja obitelji.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U skladu s uvodnim izjavama 2., 4., 6., 9. i 13. Direktive 2003/86:
 - „(2) U skladu s obvezom zaštite obitelji i poštovanja obiteljskog života, ugrađenom u mnogim instrumentima međunarodnog prava, trebale bi se usvojiti mjere koje se odnose na spajanje obitelji. Ova Direktiva poštuje temeljna prava i pridržava se načela priznatih posebno u članku 8. [Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950.] te u [Povelji].
 - [...]
 - (4) Spajanje obitelji prijeko je potreban način omogućavanja obiteljskog života. Ono pomaže stvaranju sociokulturne stabilnosti koja omogućava integraciju državljana trećih zemalja u državama članicama, što također služi promicanju ekonomske i socijalne kohezije, temeljnom cilju Zajednice navedenom u Ugovoru.
 - [...]
 - (6) U svrhu zaštite obitelji, zasnivanja i očuvanja obiteljskog života, materijalni uvjeti za ostvarenje prava na spajanje obitelji trebali bi biti utvrđeni na osnovu zajedničkih kriterija.

[...]

(9) Spajanje obitelji trebalo bi se primijeniti u svakom slučaju na članove uže obitelji, to jest na supružnika i maloljetnu djecu.

[...]

(13) Trebalo bi utvrditi skupinu pravila koja reguliraju postupak ispitivanja zahtjeva za spajanjem obitelji te ulazak i boravište [boravak] članova obitelji. Ti bi postupci trebali biti učinkoviti i praktični, uzimajući u obzir normalno radno opterećenje administracije država članica, kao i transparentni i pravični kako bi mogli ponuditi odgovarajuću pravnu sigurnost onima na koje se odnose.”

4 Članak 1. Direktive 2003/86 glasi kako slijedi:

„Cilj ove Direktive je utvrditi uvjete za ostvarenje prava na spajanje obitelji državljana trećih zemalja koji zakonito borave na teritoriju država članica.”

5 Članak 4. te direktive predviđa:

„1. Na temelju ove Direktive i podložno udovoljavanju uvjetima utvrđenima u poglavlju IV. i članku 16., države članice dopuštaju ulazak i boravak, sljedećim članovima obitelji:

- (a) sponzorovom supružniku;
- (b) maloljetnoj djeci sponzora i njegovog/njezinog supružnika, uključujući djecu posvojenu u skladu s odlukom koju je donijelo nadležno tijelo u državi članici u pitanju ili odlukom koja je automatski izvršiva prema međunarodnim obvezama te države članice ili se mora priznati u skladu s međunarodnim obvezama;
- (c) maloljetnoj djeci, uključujući posvojenu djecu sponzora, kada sponzor ima skrbništvo nad tom djecom i uzdržava ih. Države članice mogu dopustiti spajanje s djecom nad kojima je skrbništvo podijeljeno, pod uvjetom da je druga stranka koja dijeli skrbništvo dala svoj pristanak;
- (d) maloljetnoj djeci, uključujući posvojenu djecu supružnika, kada supružnik ima skrbništvo nad tom djecom i uzdržava ih. Države članice mogu dopustiti spajanje s djecom nad kojima je skrbništvo podijeljeno, pod uvjetom da je druga stranka koja dijeli skrbništvo dala svoj pristanak.

Maloljetna djeca navedena u ovom članku moraju biti ispod punoljetne dobi određene zakonom države članice u pitanju te ne smiju biti oženjena/udana.

[...]”

6 Člankom 5. navedene direktive određeno je:

„1. Da bi se ostvarilo pravo na spajanje obitelji, države članice utvrđuju hoće li zahtjev za ulazak i boravak nadležnim državnim tijelima države članice u pitanju podnijeti sponzor ili član ili članovi obitelji.

2. Zahtjevu se prilažu dokumentirani dokazi o obiteljskom odnosu i o udovoljavanju uvjetima utvrđenima u člancima 4. i 6. te, kada je to primjenjivo, člancima 7. i 8., kao i ovjerene preslike putnih dokumenata člana(-ova) obitelji.

Ako to bude primjereno, a kako bi se pribavio dokaz o postojanju obiteljskog odnosa, države članice mogu provesti intervjue sa sponzorom i njegovim/njezinim članovima obitelji te druga ispitivanja koja budu potrebna.

[...]

4. Nadležna državna tijela države članice dostavljaju osobi koja je podnijela zahtjev pisanu obavijest o odluci čim je prije moguće, a u svakom slučaju ne kasnije od devet mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva.

Rok određen u prvom stavku može se produljiti u iznimnim okolnostima povezanim sa složenošću ispitivanja zahtjeva.

Za odbijanje zahtjeva navode se razlozi. Sve posljedice nastale nedonošenjem odluke do kraja roka utvrđenog u prvom podstavku utvrđuju se u nacionalnom zakonodavstvu odgovarajuće države članice.

5. Prilikom ispitivanja zahtjeva države članice procjenjuju najbolje interese maloljetne djece.”

7 U skladu s člankom 16. stavcima 1. i 2. iste direktive:

„1. Države članice mogu odbiti zahtjev za ulazak i boravak u svrhu spajanja obitelji ili, ako je to primjereno, povući boravišnu dozvolu člana obitelji ili odbiti produžiti boravišnu dozvolu člana obitelji u sljedećim okolnostima:

(a) kada uvjetima utvrđenima ovom Direktivom nije ili nije više udovoljeno.

[...]

2. Države članice mogu također odbiti zahtjev za ulazak i boravak u svrhu spajanja obitelji ili povući boravišnu dozvolu člana obitelji ili odbiti produžiti boravišnu dozvolu člana obitelji kada se pokazalo da:

(a) su korištene lažne ili informacije koje dovode u zabludu, lažni ili falsificirani dokumenti, da je na drugi način počinjena prijevara ili su korištena druga nezakonita sredstva.

[...]”

8 U skladu s člankom 18. Direktive 2003/86:

„Države članice osiguravaju da sponzor i/ili članovi njegove/njezine obitelji imaju pravo podnijeti pravno sredstvo kada je zahtjev za spajanje obitelji odbijen ili boravišna dozvola nije produžena ili je povučena ili je naloženo udaljavanje.

Postupak i nadležnost u skladu s kojom se pravo navedeno u prvom podstavku ostvaruje utvrđuje država članica u pitanju.”

Belgijsko pravo

- 9 Člankom 10. stavkom 1. prvim podstavkom loi du 15 décembre 1980 sur l'accès du territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (Zakon od 15. prosinca 1980. o pristupu državnom području, boravku, nastanu i udaljavanju stranaca) (*Moniteur belge* od 31. prosinca 1980., str. 14584.), u verziji primjenjivoj na činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon od 15. prosinca 1980.), predviđa se:

„Ne dovodeći u pitanje odredbe članaka 9. i 12., sljedećim je osobama na temelju zakona dopušteno u Kraljevini boraviti dulje od tri mjeseca:

[...]

4° sljedećim članovima obitelji stranca koji već najmanje dvanaest mjeseci ima dozvolu ili ovlaštenje za boravak u Kraljevini na neodređeno vrijeme ili kojemu je najmanje dvanaest mjeseci dopušteno ondje se nastaniti. Taj se rok od dvanaest mjeseci ne primjenjuje ako je bračni odnos odnosno registrirana zajednica postojala prije dolaska stranca kojemu se pridružuje u Kraljevinu ili ako zajedno imaju maloljetno dijete ili ako je riječ o članovima obitelji stranca kojemu je priznat status izbjeglice ili osobe s pravom na supsidijarnu zaštitu:

- njegovu inozemnom bračnom drugu ili strancu s kojim ima registriranu zajednicu koja je u Belgiji izjednačena s brakom i koji dolazi živjeti s njim, ako su obje predmetne osobe starije od dvadeset i jedne godine. Međutim, ta se minimalna dob snižava na osamnaest godina ako je bračni odnos odnosno registrirana zajednica postojala prije dolaska stranca kojemu se pridružuje u Kraljevinu;
- njihovoj djeci koja dolaze živjeti s njima prije nego što navršše osamnaest godina, a nisu udana/oženjena;
- djeci stranca kojemu se pridružuje, njegova bračnog druga ili registriranog partnera iz prve alineje koja dolaze živjeti s njima prije nego što navršše osamnaest godina, a nisu udana/oženjena, pod uvjetom da stranac kojemu se pridružuje, njegov bračni drug ili taj registrirani partner ima pravo skrbništva nad tom djecom i da ih uzdržava te, u slučaju podijeljenog skrbništva, pod uvjetom da je druga stranka koja dijeli skrbništvo dala svoj pristanak;

[...]”

- 10 Članak 10.*ter* stavak 3. tog zakona određuje:

„Ministar ili njegov opunomoćenik može odlučiti odbiti zahtjev za dozvolu boravka duljeg od tri mjeseca [...] ako se stranac [...] služio lažnim ili zavaravajućim informacijama ili lažnim ili krivotvorenim dokumentima ili ako se poslužio prijevarom ili drugim nezakonitim sredstvima (odlučujućima) za dobivanje takve dozvole [...]”

- 11 Člankom 12.*bis* navedenog zakona predviđeno je:

„§ 1. Stranac koji izjavljuje da se nalazi u jednoj od situacija iz članka 10. mora podnijeti zahtjev belgijskom diplomatskom ili konzularnom predstavniku nadležnom za mjesto svojeg prebivališta ili boravišta u inozemstvu.

[...]

§ 2. [...]

Datum podnošenja zahtjeva je datum na koji se podnose svi ti dokumenti, u skladu s člankom 30. Zakona od 16. srpnja 2004. o Zakoniku o međunarodnom privatnom pravu ili međunarodnim konvencijama o istom pitanju.

Odluka o dozvoli boravka donosi se i o njoj se obavješćuje što je prije moguće, a najkasnije šest mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva kako je navedeno u stavku 2. [...]

U iznimnim slučajevima povezanim sa složenošću zahtjeva [...] ministar ili njegov opunomoćenik može obrazloženom odlukom o kojoj se obavješćuje podnositelj zahtjeva produljiti taj rok dvaput za razdoblje od tri mjeseca.

Ako se nikakva odluka ne donese nakon isteka razdoblja od devet mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva, uz moguće produljenje u skladu sa stavkom 5., dozvola boravka se odobrava.

[...]

§ 7. Pri razmatranju zahtjeva uzimaju se u obzir najbolji interesi djeteta.”

12 Članak 39/56 prvi stavak istog zakona određuje:

„Stranac koji može dokazati štetu ili interes može pokrenuti postupak iz članka 39/2 pred [Conseilom du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima (Belgija)]]”.

Činjenice u glavnom postupku i prethodna pitanja

- 13 Iz odluka kojima se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je 20. ožujka 2012. B. M. M., državljanin treće zemlje koji uživa status izbjeglice u Belgiji, podnio u ime i za račun svoje maloljetne djece B. S., B. M. i B. M. O.-a veleposlanstvu Belgije u Conakryju (Gvineja) zahtjeve za dozvolu boravka radi spajanja obitelji koji su se zasnivali na članku 10. stavku 1. prvom podstavku točki 4. trećoj alineji Zakona od 15. prosinca 1980. Ti su zahtjevi odbijeni 2. srpnja 2012.
- 14 Dana 9. prosinca 2013. B. M. M. podnio je veleposlanstvu Belgije u Dakru (Senegal) u ime i za račun svoje maloljetne djece B. S., B. M. i B. M. O.-a nove zahtjeve za dozvolu boravka koji su bili zasnovani na istim odredbama Zakona od 15. prosinca 1980.
- 15 Trima odlukama od 25. ožujka 2014. nadležna belgijska tijela odbila su te zahtjeve za dozvolu boravka primjenom članka 10.ter stavka 3. Zakona od 15. prosinca 1980., uz obrazloženje da su se B. S., B. M. i B. M. O. služili lažnim ili zavaravajućim informacijama ili lažnim ili krivotvorenim dokumentima ili su se poslužili prijevarom ili drugim nezakonitim sredstvima za dobivanje zatraženih dozvola. Naime, kad je riječ o B. S. i B. M. O.-u, ta su tijela istaknula da su u svojem zahtjevu za dozvolu boraka oni prijavili svoje datume rođenja 16. ožujka 1999. i 20. siječnja 1996., dok je B. M. M. u svojem zahtjevu za azil naveo da su njihovi datumi rođenja 16. ožujka 1997. i 20. siječnja 1994. Što se tiče B. M. O.-a, navedena su tijela naglasila da u svojem zahtjevu za azil B. M. M. nije prijavio da to dijete postoji.
- 16 Na dan donošenja odluka o odbijanju 25. ožujka 2014., prema izjavama tužitelja u glavnom postupku, B. S. i B. M. bile su još maloljetne, dok je B. M. O. postao punoljetan.
- 17 Dana 25. travnja 2014. B. M. M. i B. S. (predmet C-133/19), B. M. M. i B. M. (predmet C-136/19) te B. M. O. (predmet C-137/19) pokrenuli su pred Conseilom du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima) postupke za odgodu i poništenje navedenih odluka o odbijanju. Dopisima od 10. rujna 2015., 7. siječnja 2016. i 24. listopada 2017. predmetne stranke zahtijevale su od tog suda da odluči o njihovim zahtjevima.

- 18 Presudama od 31. siječnja 2018. Conseil du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima) odbacio je zahtjeve kao nedopuštene zbog nepostojanja pravnog interesa. Nakon što je podsjetio na to da prema ustaljenoj nacionalnoj sudskoj praksi interes podnositelja zahtjeva mora postojati u trenutku podnošenja zahtjeva i sve do donošenja presude, taj je sud primijetio da se u tom predmetu, u slučaju poništenja odluka o odbijanju o kojima je riječ u glavnom postupku i obveze nadležnih belgijskih tijela da preispitaju zahtjeve za dozvole boravka, ti zahtjevi u svakom slučaju ne bi mogli prihvatiti jer su u međuvremenu, čak i kad bi se uzeli u obzir datumi rođenja navedeni u tim zahtjevima, B. S., B. M. i B. M. O. postali punoljetni i, dakle, ne ispunjavaju više uvjete predviđene odredbama kojima je uređeno spajanje obitelji maloljetne djece.
- 19 Žalitelji u glavnom postupku podnijeli su žalbu u kasacijskom postupku Conseil d'État (Državno vijeće, Belgija). Ističu u biti da je tumačenje koje je prihvatio Conseil du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima), s jedne strane, povrijedilo načelo djelotvornosti prava Unije, utoliko što je B. S., B. M. i B. M. O.-a spriječilo u uživanju prava na spajanje obitelji, zajamčenog člankom 4. Direktive 2003/86, te, s druge strane, povrijedilo pravo na djelotvoran pravni lijek, uskraćujući im mogućnost žalbe na odluke o odbijanju o kojima je riječ u glavnom postupku, iako su – glede predmeta C-133/19 i C-136/19 – one bile ne samo donesene nego i osporene u vrijeme kada su podnositelji zahtjeva još bili maloljetni.
- 20 U tom pogledu Conseil d'État (Državno vijeće) ističe da je u svojoj presudi od 12. travnja 2018., A i S (C-550/16, EU:C:2018:248) Sud presudio da članak 2. točku (f) Direktive 2003/86, u vezi s njezinim člankom 10. stavkom 3. točkom (a), treba tumačiti na način da se državljanina treće zemlje ili osobu bez državljanstva koja ima manje od osamnaest godina u trenutku svojeg stupanja na državno područje države članice i predaje zahtjeva za azil u toj državi, ali koja tijekom postupka za azil postane punoljetna te joj naknadno bude odobren status izbjeglice, mora smatrati „maloljetnom” u svrhu navedene odredbe.
- 21 Međutim, sud koji je uputio zahtjev naglašava da se spor povodom kojeg je ta presuda donesena razlikuje od glavnih postupaka, s obzirom na to da se oni ne odnose na maloljetnika kojemu je priznat status izbjeglice. Usto, budući da je Direktivom 2003/86 predviđen rok za donošenje odluke o zahtjevu za spajanje obitelji, pravo na spajanje obitelji ne ovisi o većoj ili manjoj brzini obrade tog zahtjeva. U svakom slučaju, odluke o odbijanju o kojima je riječ u glavnom postupku u predmetnom slučaju bile su donesene u roku koji je određen člankom 12. *bis* stavkom 2. Zakona od 15. prosinca 1980.
- 22 U tim je okolnostima Conseil d'État (Državno vijeće) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

U predmetima C-133/19 i C-136/19:

- „1. Treba li, kako bi se zajamčila djelotvornost prava Europske unije i kako se ne bi onemogućilo ostvarivanje prava na spajanje obitelji koje je podnositelju žalbe u kasacijskom postupku, prema njegovu mišljenju, dodijeljeno člankom 4. [Direktive Vijeća 2003/86], tu odredbu tumačiti na način da podrazumijeva da dijete sponzora može ostvariti pravo na spajanje obitelji ako postane punoljetno tijekom sudskog postupka protiv odluke kojom mu se to pravo odbija i koja je donesena dok je još bilo maloljetno?
2. Treba li članak 47. [Povelje] i članak 18. Direktive [2003/86] tumačiti na način da im je protivno to da se tužbu za poništenje, podnesenu protiv odbijanja prava na spajanje obitelji maloljetnom djetetu, proglasi nedopuštenom jer je dijete tijekom sudskog postupka postalo punoljetno, s obzirom na to da bi se onemogućilo odlučivanje o njegovoj tužbi protiv te odluke i da bi se povrijedilo njegovo pravo na djelotvoran pravni lijek?”

U predmetu C-137/19:

„Trebalo li članak 4. stavak 1. [prvi podstavak] točku (c) Direktive [2003/86], po potrebi u vezi s člankom 16. stavkom 1. iste direktive, tumačiti na način da se njime zahtijeva da državljani trećih zemalja, kako bi bili kvalificirani kao ‚maloljetna djeca‘ u smislu te odredbe, moraju biti ‚maloljetni‘ ne samo u trenutku podnošenja zahtjeva za dozvolu boravka nego i u trenutku u kojem uprava konačno odlučuje o tom zahtjevu?“

- 23 Odlukom predsjednika Suda od 12. ožujka 2019. predmeti C-133/19, C-136/19 i C-137/19 spojeni su za potrebe pisanog i usmenog postupka kao i donošenja presude.

Prethodna pitanja

Prvo prethodno pitanje u predmetima C-133/19 i C-136/19 i pitanje u predmetu C-137/19

- 24 Svojim prvim pitanjem u predmetima C-133/19 i C-136/19 kao i pitanjem u predmetu C-137/19 sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 4. stavak 1. prvi podstavak točku (c) Direktive 2003/86 tumačiti na način da referentan datum za potrebe utvrđivanja je li državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja nije u braku „maloljetno dijete“ u smislu te odredbe jest onaj na koji je podnesen zahtjev za ulazak i boravak radi spajanja obitelji za maloljetnu djecu ili onaj na koji su nadležna tijela te države članice odlučila o tom zahtjevu, do čega može doći nakon podnošenja pravnog sredstva usmjerenog protiv odluke o odbijanju takvog zahtjeva.
- 25 U tom pogledu treba podsjetiti na to da je zadani cilj Direktive 2003/86 podupiranje spajanja obitelji i da se njome nastoji, osim toga, dodijeliti zaštita državljanima trećih zemalja, osobito maloljetnicima (presuda od 13. ožujka 2019., E., C-635/17, EU:C:2019:192, t. 45. i navedena sudska praksa).
- 26 U tom kontekstu, člankom 4. stavkom 1. navedene direktive državama članicama nalažu se pozitivne obveze, koje odgovaraju jasno definiranim subjektivnim pravima. Obvezuje ih se da, u slučajevima predviđenima istom direktivom, odobre spajanje obitelji određenim članovima obitelji sponzora bez mogućnosti korištenja margine prosudbe (presuda od 13. ožujka 2019., E., C-635/17, EU:C:2019:192, t. 46. i navedena sudska praksa).
- 27 Među članovima obitelji sponzora kojima dotična država članica treba odobriti ulazak i boravak nalaze se, u skladu s člankom 4. stavkom 1. prvim podstavkom točkom (c) Direktive 2003/86, „maloljetn[a] djec[a], uključujući posvojenu djecu sponzora, kada sponzor ima skrbništvo nad tom djecom i uzdržava ih“.
- 28 U tom pogledu, iako je u članku 4. stavku 1. drugom podstavku Direktive 2003/86 navedeno da maloljetna djeca moraju biti ispod punoljetne dobi određene zakonom dotične države članice, njime se ne pojašnjava trenutak koji treba biti referentan za potrebe ocjene je li taj uvjet ispunjen niti se u tom pogledu upućuje na pravo država članica.
- 29 Iako je u skladu s navedenom odredbom prepušteno diskreciji država članica da utvrde punoljetnu dob određenu zakonom, nikakav im se manevarski prostor, naprotiv, ne može dodijeliti glede određivanja trenutka koji treba biti referentan za potrebe ocjene dobi podnositelja zahtjeva u svrhu članka 4. stavka 1. prvog podstavka točke (c) Direktive 2003/86.

- 30 Naime, valja podsjetiti na to da, u skladu sa zahtjevima ujednačene primjene prava Unije kao i načela jednakosti, odredba prava Unije koja ne sadržava nikakvo izravno upućivanje na pravo država članica radi utvrđenja svojeg smisla i dosega treba u cijeloj Europskoj uniji imati autonomno i ujednačeno tumačenje, uzimajući u obzir osobito kontekst odredbe i cilj predmetnog propisa (presuda od 26. srpnja 2017., *Ouhrami*, C-225/16, EU:C:2017:590, t. 38. i navedena sudska praksa).
- 31 Kao što je to navedeno u točki 25. ove presude, zadani cilj Direktive 2003/86 jest podupiranje spajanja obitelji. U tu svrhu, kao što je to pojašnjeno u njezinu članku 1., tom su direktivom utvrđeni uvjeti za ostvarenje prava na spajanje obitelji državljana trećih zemalja koji zakonito borave na državnom području država članica.
- 32 Nadalje, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 2. navedene direktive, ona poštuje temeljna prava i pridržava se načela priznatih u Povelji.
- 33 U tom pogledu valja podsjetiti na to da države članice, a osobito njihovi sudovi, nisu samo dužne tumačiti svoje nacionalno pravo u skladu s pravom Unije nego i osigurati da se ne oslone na tumačenje teksta sekundarnog prava koje bi bilo protivno temeljnim pravima zaštićenima pravnim poretom Unije (vidjeti u tom smislu presude od 23. prosinca 2009., *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, t. 34. i od 6. prosinca 2012., *O i dr.*, C-356/11 i C-357/11, EU:C:2012:776, t. 78.).
- 34 Konkretno, članak 7. Povelje, koji sadržava prava koja odgovaraju onima koja su zajamčena člankom 8. stavkom 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, priznaje pravo na poštovanje privatnog ili obiteljskog života. Ta odredba Povelje treba se tumačiti u vezi s obvezom uzimanja u obzir najboljeg interesa djeteta, koja je priznata u njezinu članku 24. stavku 2., i vodeći računa o potrebi da dijete održava redovite osobne odnose s obama roditeljima, koja je navedena u stavku 3. istog članka (presuda od 6. prosinca 2012., *O i dr.*, C-356/11 i C-357/11, EU:C:2012:776, t. 76.).
- 35 Iz toga slijedi da odredbe Direktive 2003/86 treba tumačiti i primjenjivati s obzirom na članak 7. i članak 24. stavke 2. i 3. Povelje, kao što to, uostalom, proizlazi iz teksta uvodne izjave 2. i članka 5. stavka 5. te direktive, kojima se državama članicama nalaže da zahtjeve za spajanje obitelji ispituju u interesu dotične djece i s ciljem podupiranja obiteljskog života (presuda od 13. ožujka 2019., *E.*, C-635/17, EU:C:2019:192, t. 56. i navedena sudska praksa).
- 36 No, kao prvo, valja utvrditi da prihvaćanje datuma na koji nadležno tijelo dotične države članice odluči o zahtjevu za ulazak i boravak na državnom području te države radi spajanja obitelji kao referentnog za potrebe ocjene dobi podnositelja zahtjeva u svrhu primjene članka 4. stavka 1. prvog podstavka točke (c) Direktive 2003/86 ne bi bilo ni u skladu s ciljevima koji su zadani tom direktivom ni sa zahtjevima koji proizlaze iz članka 7. i članka 24. stavka 2. Povelje, pri čemu potonja odredba zahtijeva da je u svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, osobito u djelovanju država članica prilikom primjene navedene direktive, primarni cilj zaštita najboljeg interesa djeteta.
- 37 Naime, kao što je to nezavisni odvjetnik, u biti, istaknuo u točki 43. svojeg mišljenja, nadležna nacionalna tijela i sudove ne potiče se na obradu zahtjeva maloljetnika s potrebnom hitnošću, kako bi se vodilo računa o njihovoj ranjivosti, te bi stoga mogli djelovati na način koji bi ugrozio sama prava na spajanje obitelji tih maloljetnika (vidjeti po analogiji presudu od 12. travnja 2018., *A i S*, C-550/16, EU:C:2018:248, t. 58.).
- 38 U ovom slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je 9. prosinca 2013. B. M. M. podnio u ime i za račun svoje maloljetne djece B. S., B. M. i B. M. O.-a veleposlanstvu Belgije u Dakru zahtjeve za dozvolu boravka po osnovi spajanja obitelji i da su oni odbijeni 25. ožujka 2014., poštujući rokove predviđene belgijskim zakonom.

- 39 No, iako su 25. travnja 2014. B. M. M. te B. S., B. M. i B. M. O. podnijeli Conseil du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima) zahtjeve za odgodu i poništenje tih odluka o odbijanju te su u više navrata u razdoblju od 2015. do 2017. tražili od tog suda da odluči o njihovim zahtjevima, nesporno je da je tek 31. siječnja 2018., to jest tri godine i devet mjeseci nakon podnošenja zahtjeva, Conseil du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima) odbacio navedene zahtjeve kao nedopuštene zbog nepostojanja interesa, oslonivši se na činjenicu da su na datum na koji je odlučio B. S., B. M. i B. M. O. bili punoljetni i nisu, dakle, više ispunjavali uvjete predviđene odredbama kojima je uređeno spajanje obitelji maloljetne djece.
- 40 U tom pogledu valja naglasiti da ne proizlazi da su takvi rokovi za obradu u Belgiji iznimni jer, kao što je to belgijska vlada primijetila na raspravi, prosječan rok unutar kojeg Conseil du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima) odlučuje o sporovima na području spajanja obitelji iznosi tri godine. Ta je ista vlada usto pojasnila da slučaj žalitelja u glavnom postupku taj sud nije smatrao hitnim.
- 41 Okolnosti koje su navedene u prethodnoj točki dočaravaju tako činjenicu da se na temelju tumačenja članka 4. stavka 1. prvog podstavka točke (c) Direktive 2003/86 prema kojem je datum na koji nadležno upravno tijelo dotične države članice odluči o zahtjevu za ulazak i boravak na državno područje te države onaj koji treba biti referentan za potrebe ocjene dobi podnositelja zahtjeva u svrhu te odredbe ne može osigurati da, u skladu s člankom 24. stavkom 2. Povelje, interes djeteta ostane u svim okolnostima primarni cilj za države članice u kontekstu primjene Direktive 2003/86.
- 42 Kao drugo, takvo tumačenje ne može zajamčiti ni jednako i predvidljivo postupanje prema svim podnositeljima zahtjeva koji se vremenski gledano nalaze u istoj situaciji, u skladu s načelima jednakog postupanja i pravne sigurnosti, jer bi se njime uspjeh zahtjeva za spajanje obitelji uvjetovao uglavnom okolnostima koje se mogu pripisati nacionalnim upravnim tijelima ili sudovima, a osobito većom ili manjom brzinom kojom se obrađuje zahtjev ili kojom se odlučuje o pravnom sredstvu usmjerenom protiv odluke o odbijanju takvog zahtjeva, a ne okolnostima koje se mogu pripisati podnositelju zahtjeva (vidjeti po analogiji presudu od 12. travnja 2018., A i S, C-550/16, EU:C:2018:248, t. 55. i 60.).
- 43 Usto, navedeno tumačenje – time što bi njegov učinak bio uvjetovanje prava na spajanje obitelji neizvjesnim i nepredvidljivim okolnostima koje se u cijelosti mogu pripisati nadležnim nacionalnim tijelima i sudovima dotične države članice – moglo bi dovesti do znatnih razlika u obradi zahtjeva za obiteljsko spajanje među državama članicama i unutar jedne te iste države članice.
- 44 U tim okolnostima, radi utvrđivanja je li ispunjen uvjet dobi predviđen u članku 4. stavku 1. prvom podstavku točki (c) Direktive 2003/86, u obzir se, u skladu sa svrhom te direktive kao i temeljnim pravima koja su zaštićena pravnim poretom Unije, može uzeti samo datum podnošenja zahtjeva za ulazak i boravak za potrebe spajanja obitelji. U tom pogledu nema utjecaja ako je o tom zahtjevu odlučeno neposredno nakon podnošenja zahtjeva ili pak nakon što je poništena odluka o njegovu odbijanju.
- 45 Taj se zaključak ne može dovesti u pitanje argumentom koji su istaknule belgijska i poljska vlada u svojim pisanim očitovanjima, a prema kojem na temelju članka 16. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/86, u slučaju da uvjeti za izdavanje dozvole „nisu ili više nisu ispunjeni”, države članice mogu uskratiti izdavanje dozvole za ulazak i boravak za potrebe spajanja obitelji. Te vlade u biti smatraju da radi prihvaćanja zahtjeva za spajanje obitelji osoba koja se spaja mora nužno biti maloljetna kako na dan podnošenja zahtjeva tako i na dan donošenja odluke o tom zahtjevu.
- 46 U tom pogledu valja istaknuti da se dob podnositelja zahtjeva ne može smatrati materijalnopravnim uvjetom za ostvarivanje prava na spajanje obitelji u smislu uvodne izjave 6. i članka 1. Direktive 2003/86, kao što su oni predviđeni, među ostalim, u okviru poglavlja IV. te direktive. Naime, suprotno

od potonjih, uvjet dobi jest uvjet za samu dopuštenost zahtjeva za spajanje obitelji i ta će se dob zasigurno i očekivano promijeniti, tako da je se može ocjenjivati samo na datum podnošenja tog zahtjeva.

- 47 Slijedom navedenog, na prvo pitanje u predmetima C-133/19 i C-136/19 i na pitanje u predmetu C-137/19 valja odgovoriti da članak 4. stavak 1. prvi podstavak točku (c) Direktive 2003/86 treba tumačiti na način da je datum koji treba biti referentan za potrebe utvrđivanja je li državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja nije u braku maloljetno dijete, u smislu te odredbe, onaj na koji je podnesen zahtjev za ulazak i boravak radi spajanja obitelji za maloljetnu djecu, a ne onaj na koji su nadležna tijela te države članice odlučila o tom zahtjevu, do čega može doći nakon podnošenja pravnog sredstva usmjerenog protiv odluke o odbijanju takvog zahtjeva.

Drugo pitanje u predmetima C-133/19 i C-136/19

- 48 Drugim pitanjem u predmetima C-133/19 i C-136/19 sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 18. Direktive 2003/86, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da mu se protivi to da se pravno sredstvo podneseno protiv odluke o odbijanju zahtjeva za ulazak i boravak u svrhu spajanja obitelji u korist maloljetnog djeteta odbaci kao nedopušteno samo zato što je tijekom sudskog postupka dijete postalo punoljetno.
- 49 U tom pogledu, s jedne strane, iz spisa kojim Sud raspolaže proizlazi da se to pitanje oslanja na pretpostavku prema kojoj maloljetno dijete koje je postalo punoljetno tijekom sudskog postupka pokrenutog protiv odluke kojom se odbija njegov zahtjev za spajanje obitelji više nema interes za poništenje te odluke, tako da nadležni sud nužno mora odbaciti njegovo pravno sredstvo.
- 50 No, kao što to proizlazi iz odgovora danog na prvo pitanje u predmetima C-133/19 i C-136/19 i na pitanje u predmetu C-137/19, takva je pretpostavka pogrešna, tako da se u situaciji iz prethodne točke takav zahtjev za spajanje obitelji ne može odbaciti samo zato što je tijekom sudskog postupka dotično dijete postalo punoljetno.
- 51 S druge strane, valja istaknuti da – iako u članku 5. stavku 4. Direktiva 2003/86 predviđa načelni rok od devet mjeseci u kojem su nadležna tijela dotične države članice dužna obavijestiti osobu koja je podnijela zahtjev za spajanje obitelji o odluci koja se odnosi na nju – ona, naprotiv, ne određuje sudu pred kojim se vodi postupak protiv odluke o odbijanju takvog zahtjeva nikakav rok za odlučivanje.
- 52 Međutim, članak 18. te direktive obvezuje države članice da osiguraju da sponzor ili članovi njegove obitelji imaju pravo podnijeti pravno sredstvo protiv takve odluke te nalaže tim državama članicama da utvrde postupak i nadležnost u skladu s kojom se to pravo ostvaruje.
- 53 Iako ta odredba tako priznaje državama članicama određeni manevarski prostor – među ostalim, za određivanje pravila o postupanju s pravnim sredstvom protiv odluke o odbijanju zahtjeva za spajanje obitelji – važno je istaknuti da su države članice, bez obzira na takav manevarski prostor, pri provedbi Direktive 2003/86 dužne poštovati članak 47. Povelje, kojim se svakomu čija su prava i slobode zajamčeni pravom Unije povrijeđeni jamči pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom (presuda od 29. srpnja 2019., Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:626, t. 55.).
- 54 No, kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 42. i 44. svojeg mišljenja, članak 18. Direktive 2003/86, u vezi s člankom 47. Povelje, podrazumijeva da nacionalna pravna sredstva koja sponzoru i članovima njegove obitelji omogućuju sudsko osporavanje odluka o odbijanju zahtjeva za spajanje obitelji budu djelotvorna i primjenjiva.
- 55 Slijedom navedenog, takav pravni lijek ne može se odbaciti kao nedopušten samo zato što je tijekom sudskog postupka dotično dijete postalo punoljetno.

- 56 Osim toga i nasuprot onomu što su iznijele određene države članice koje su podnijele očitovanja, odbacivanje kao nedopuštenog onog pravnog sredstva koje je podneseno protiv odluke o odbijanju zahtjeva za spajanje obitelji ne bi se moglo zasnovati na utvrđenju, kao u predmetnom slučaju, da dotične osobe više nemaju interes za ishođenje odluke od suda pred kojim se vodi postupak.
- 57 Naime, ne može se isključiti da državljanin treće zemlje čiji je zahtjev za spajanje obitelji odbijen zadržava, čak i nakon što je postao punoljetan, interes da sud pred kojim se vodi postupak protiv tog odbijanja odluči o meritumu jer je u određenim državama članicama takva sudska odluka nužna kako bi se, među ostalim, podnositelju zahtjeva omogućilo da podnese tužbu za naknadu štete protiv predmetne države članice.
- 58 S obzirom na prethodna razmatranja, na drugo pitanje u predmetima C-133/19 i C-136/19 valja odgovoriti da članak 18. Direktive 2003/86, u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da mu se protivi to da se pravno sredstvo usmjereno protiv odbijanja zahtjeva za spajanje obitelji maloljetnog djeteta odbaci kao nedopušteno samo zato što je tijekom sudskog postupka dijete postalo punoljetno.

Troškovi

- 59 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 4. stavak 1. prvi podstavak točku (c) Direktive Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji treba tumačiti na način da je datum koji treba biti referentan za potrebe utvrđivanja je li državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja nije u braku maloljetno dijete, u smislu te odredbe, onaj na koji je podnesen zahtjev za ulazak i boravak radi spajanja obitelji za maloljetnu djecu, a ne onaj na koji su nadležna tijela te države članice odlučila o tom zahtjevu, do čega može doći nakon podnošenja pravnog sredstva usmjerenog protiv odluke o odbijanju takvog zahtjeva.**
- 2. Članak 18. Direktive 2003/86, u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da mu se protivi to da se pravno sredstvo usmjereno protiv odbijanja zahtjeva za spajanje obitelji maloljetnog djeteta odbaci kao nedopušteno samo zato što je tijekom sudskog postupka dijete postalo punoljetno.**

Potpisi